

VZNIK KATOLÍCKEJ UNIVERZITY V RUŽOMBERKU¹

Jozef Ďurček

Vážené slávnostné zhromaždenie, milí priatelia,
v laudáciu p. prof. Bublinca bolo spomenuté, že svoju profesnú kariéru som ukončil ako rektor Katolíckej univerzity v Ružomberku. Pre väčšinu z vás by nebolo zaujímavé, keby som hovoril o svojej úzkej špecializácii v odbore fyziky, navyše mojou prioritou bolo vždy skôr učenie a výchova študentov, než čisto vedecká činnosť.

Svoj príhovor by som preto radšej zameral na vznik Katolíckej univerzity – a jej predchodcu Pedagogického inštitútu sv. Ondreja – pri ktorých zrode som stál a ktoré chápem v širších súvislostiach ako výsledok dlhodobého predošlého úsilia kresťanských intelektuálov z povojnových generácií. Vo vojnových a povojnových rokoch pôsobili na stredných školách mariánske kongregácie, ktoré viedli jezuiti a ktoré boli zamerané na duchovnú formáciu študentov. Na trnavskom gymnáziu, kde som študoval, pôsobila Mariánska kongregácia študentov až do likvidácie kláštorov v r. 1950. Jej prézesom (teda predsedom) bol P. Felix Záhorec SJ a nás adeptov prijímal vtedajší prefekt Viliam Turčány (neskôr známy slovenský básnik). V r. 1948 – 1949 prišli do Trnavy jezuitskí magistri – neskôršie významné osobnosti Cirkvi na Slovensku – Peter Dubovský (biskup), Ján Korec (kardínal Ján Chryzostom) a Jozef Porubčan, ktorí nás pripravovali na to, ako odolávať rastúcej ideologizácii po r. 1948.

Pokiaľ ide o vysokoškolských študentov, bol v Bratislave vďaka iniciatíve kňaza Eugena Filkorna a podpore trnavského biskupa Jantauscha a ďalších veľkodušných osôb založený katolícky internát Svoradov, ktorý mal slúžiť aj na duchovnú formáciu študentov. Istý čas tam pôsobil aj kňaz Tomislav Kolakovič z Chorvátska, ktorý pripravoval študentov na život Cirkvi v totalite. Založil spoločenstvo Rodina, ktoré po celom Slovensku organizovalo svoje bunky, a ukázal tak nové formy apoštolátu, ktoré sa veľmi osvedčili počas komunistického režimu. V r.1950, po mojom príchode na vysokú školu, bol už komunistický ideologický tlak naplno rozvinutý a aktivisti z Kolakovičovej Rodiny boli perzekvovaní a v rámci tzv. demokratizácie vylučovaní z pôsobenia vo vyučovacom procese. Vďaka Bohu sa našli významné kresťanské osobnosti, ktoré dokázali tomuto ideologickému tlaku čeliť. V mojom študijnom odbore, matematike a fyzike, to boli prof. akademik Juraj Hronec a prof. akademik Dionýz Ilkovič, ktorí nepodľahli tlaku kadrovníkov a vďaka svojmu vedeckému renomé si udržali právomoc rozhodovať o tom, koho prijmú na svoje ústavy. Tak sa stalo, že po nástupe do 1. ročníka Prírodovedeckej fakulty UK bol patrónom nášho krúžku pre matematiku RNDr. Vladimír Jukl, ktorý bol asistentom na Matematickom ústave aka-

¹ Prednáška laureáta pri udelení ceny FIDES ET RATIO 19. 9. 2013.

demika Hronca, a pre fyziku to bol RNDr. Imrich Staríček, asistent na fyzikálnom ústave akademika Ilkoviča. Hoci neskôr ich oboch zatvorili pre účasť v Kolakovičovej Rodine a katolíckej akcii, po r. 1968 im akademici umožnili pôsobiť na SAV. Dr. Jukl pôsobil ako vedecký sekretár JSMF a Dr. Staríček ako pracovník Ústavu merania SAV. Ako študenti sme hneď zistili, že aj prevažná väčšina starších kolegov sú veriaci ľudia. Postupne sa stali asistentmi tiež Stanislav Kolník, Milan Petráš, Jozef Eliáš, Ján Horvát, Július Krempaský, Igor Kluvánek a mnohí ďalší. Keď som v r.1954 začal pôsobiť ako asistent aj ja, rýchlo som zistil, že aj v krúžkoch, kde vyučujem, je veľa veriacich a dobrých študentov, z ktorých sa postupne stávali výrazné osobnosti akademického sveta, ako napríklad Anton Hajduk, Ján Michalov, Jozef Tiňo, Mikuláš Blažek a mnohí ďalší.

V ďalších rokoch prítomnosť týchto kresťanských osobností vo vedeckom a univerzitnom svete pozitívne ovplyvňovala študujúcu mládež a bola živým príkladom pozitívneho vzťahu viery a vedy. Tak sa stalo, že aj napriek pretrvávajúcej ateizácii a štátnemu monopolu na vzdelanie sa v 70. a 80. rokoch vytvárala nová generácia kresťanskej inteligencie. K jej formácii prispievali aj členovia podzemnej Cirkvi, ktorí organizovali skupinky vysokoškolákov schádzajúce sa na tzv. „stretkách“ a pri niektorých kostoloch, ako bol napríklad kapucínsky kostol v Bratislave či kostolík Cyrillo, kde pôsobil P. Homolka SJ. Všetko sa to dialo s mimoriadnou podporou tajne vysväteného biskupa J. Ch. Korca, ktorý pripravoval materiály pre stretká. Podrobne toto obdobie opísal F. Mikloško v knihe *Nebudete ich môcť rozvrátiť*. Po páde totalitného režimu v r.1989 nastal čas, aby sa náboženstvo stalo súčasťou školskej výchovy a pozitívne to akceptovali aj učitelia. Prvý krok v tomto smere urobil už spomínaný prof. Hajduk, ktorý v spolupráci s liberálnymi i ľavicovými disidentskými skupinami založil Trnavskú univerzitu, kde sa mohol začať presadzovať kresťanský duch. Do univerzity asocioval aj jezuitský teologický inštitút Aloisianum v Bratislave a neskôr, na žiadosť Konferencie biskupov Slovenska, aj Pedagogický Inštitút sv. Ondreja, ktorý medzičasom (r. 1995) vznikol v Ružomberku. Oba inštitúty sa transformovali na fakulty a získali vlastnú akreditáciu. Teologický inštitút sa stal Teologickou fakultou TU. No Katecheticko-pedagogická fakulta v Ružomberku musela na nátlak vlády prejsť do vytváranej krajskej univerzity v Žiline. Režim štátnej univerzity plne nevyhovoval cieľom tejto fakulty, najmä pokiaľ išlo o požiadavku rešpektovať jej kresťanský charakter. Preto sa KBS – najmä vďaka rozhodnosti otcov biskupov Františka Tondru a Rudolfa Baláža – rozhodla založiť Katolícku univerzitu ako súkromnú inštitúciu, čo vtedajšia novela dovoľovala. Vyžadovalo si to značné finančné obete zo strany Cirkvi i zo strany študentov. Študenti nemohli dostávať od štátu štipendiá, ani podporu na stravu a ubytovanie. Vďaka sponzorom i nemeckému Renovabisu, aj za týchto nepriaznivých okolností prvé dva roky univerzita rástla a vzrástala sa. Prišli tam pôsobiť významní učitelia z viacerých slovenských univerzít (Trnavy, Banskej Bystrice, Prešova, Košíc i Zvolena).

Keď sa v r. 2002 odštáťňovali vysoké školy a transformovali sa na verejnoprávne inštitúcie, delegácia KU a zástupcov kresťanských cirkví, vedená vtedajším kancelárom univerzity o. biskupom Galisom, navštívila parlament a požiadala zástupcov všetkých poslaneckých skupín, aby do návrhu zákona vsunuli i možnosť konfesijných verejných vysokých škôl, s rovnakými výnimkami ako majú teologické fakulty. Návrh bol prijatý a parlamentom schválený. Univerzita i študenti môžu teraz dostávať rovnakú podporu od štátu ako ostatné vysoké školy.

Chcem sa ešte trochu pristaviť pri ideových zámeroch, ktoré viedli najskôr k vzniku Pedagogického inštitútu a neskôr Katolíckej univerzity. Po páde komunistického režimu bolo zrejmé, že pokiaľ sa majú nové generácie detí a mládeže vychovávať v kresťanskom duchu, ktorý predošlý režim potláčal, je potrebné najskôr vychovať novú generáciu učiteľov. Za miesto vzniku pedagogického inštitútu sa zvolil Ružomberok, aby bola škola dostupná aj pre mladých ľudí z tradične najreligióznějších, a zároveň najchudobnejších regiónov Slovenska Oravy a Kysúc. Centrálna poloha Ružomberka i nadväznosť na dielo prof. Hanusa tiež zohrali úlohu pri hľadaní vhodného mesta na založenie Katolíckej univerzity. Ciele Katolíckej univerzity najlepšie zhrnul generálny sekretár Medzinárodnej organizácie katolíckych univerzít (FIUC), ktorej členom sa KU stala, Mons. Thivierge, ktorý na konferencii v Ružomberku povedal: „Univerzity, či už sú štátne alebo katolícke, musia chrániť svoju dušu tým, že budú ochraňovať princíp universitatis, princíp, ktorý ich inšpiroval od ich založenia, ako autonómne miesto pre uvažovanie, výskum a šírenie vzdelanosti, pričom hlavným cieľom rozličných prístupov k vzdelávaniu a rozličných prístupov ku kultúram je spoločný život v pravde a slobodnom dialógu, mimo logiky čisto ekonomického zisku a mimo nátlaku národnej, ekonomickej a politickej moci.“

Katolícka univerzita má teda svojím dielom prispieť k tomu, aby sa zastavil zhubný vplyv čisto utilitaristického a pozitivistického chápania vzdelania, ktorý v druhej polovici dvadsiateho storočia viedol k sekularizácii výučby na univerzitách a vytlačaniu metafyziky i teológie. Katolícka univerzita má tieto tendencie prekonávať poukazom na transcendentné prvky v jednotlivých disciplínach a zároveň upevňovať duchovný rozmer a cieľ poznania, ktorým je poznanie Pravdy. V súlade s týmto zámerom sa organizujú aj celouniverzitné semináre, prepájajúce jednotlivé disciplíny, oboznamujúce študentov i pedagógov s myšlienkami veľkých kresťanských osobností a poukazujúce na význam celostného chápania sveta ako Božieho stvorenia.

Verím že KU v Ružomberku bude aj v budúcnosti s Božou pomocou pripravovať takto celistvo formovaných kresťanských pedagógov ku prospechu Cirkvi i celého Slovenska.